

MİRİŞOVA ELLADA FƏXRƏDDİN QIZI
Azərbaycan Dillər Universiteti
elladamirishova4@gmail.com

ƏKS MƏNALI ATALAR SÖZLƏRİ VƏ ZƏRBİ-MƏSƏLLƏR

Məqalə əks mənalı atalar sözlərinin və zərb məsəllərin öyrənilməsinə həsr edilmişdir. Burada paremioloji sistemin antonimlik keyfiyyətləri açılıb göstərilir. Məzmun baxımından atalar sözləri və məsəllər müxtəlifdir. Atalar sözləri və məsəllər gərgin əmək şəraitində formalaşdırılmışdır.

İnsan toplum həyatı yaşamağa başladıqdan sonra, öncə əməyini istiqamətləndirərək, çalışmalarını təşkilatlandırmaq üçün atalar sözlərini yaratmaqla məşğul olmuşlar. Həmin folklor örnəkləri yığcamlığı, lakonikliyi, söylənilən fikrin dərinliyi ilə, fəlsəfəsinin həyatiliyi ilə, yaradıldığı dövrün tarixi və siyasi durumunun əks etdirilməsi ilə seçilmişdir. Xalqın yaşadığı dövrün ziddiyyətləri, zəngin və yoxsul münasibətləri, bəxtiyarlıq və bədbəxtlik mövzusu və s. bu şifahi xalq yaradıcılığının ən ümdə keyfiyyətlərindəndir. Bu ziddiyyətlər xalqın yaşadığı dövrün siyasi durumu ilə bağlıdır.

Əkslik ifadə edən atalar sözləri və məsəllər tipoloji cəhətdən fərqlənən ingilis dilində məzmun və mahiyyətə insanların həyatı və məişəti, onların hal-vəziyyəti, əlamət və keyfiyyətlərlə, təbiət hadisələri ilə, zaman və məkan anlayışları ilə bağlıdır. Ən çox keyfiyyət məfhumları ilə əlaqədar atalar sözləri və el məsəlləri antonimlik məzmunu daşıyırlar. Əkslik ifadə edən atalar sözləri və məsəllər antonim frazeoloji birləşmələr kimi, antonim sözlər kimi, varlığın bir kateqoriyasına aid olan hərəkət və ya hadisələrin ümumi qarşılaşdırma keyfiyyətini bildirir; təzadlı, kontrastlı durumu gücləndirir. Bunlar ingilis dilində müxtəlif struktur variantlarda özünü göstərir, sanki sintaktik sinonim olmaq şansı qazanır.

Açar sözlər: atalar sözü, zərbi məsəllər, paremiyalar, əkslik, antonimlik.

“Zehnimizdə açılan həyat tablosu”, insan aqlının uzun bir təcrübəsinin məhsulu olan atalar sözləri və məsəllər hər bir xalqda müəyyən bir tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Ən doğru bir biçimdə xalqın yaratdığı bu örnəklər onların həyatını, xoş günlərə istəklərini, qarşılaşdıqları çətinlikləri, xoşagəlməz hadisələrə qarşı müqavimətini, davranış tərzlərini və s. əks etdirir. “Keçmişin müdrikliyi” (the wisdom of antiquity), qədim bir məsəl (an old saying) olan atalar sözləri və məsəllər bütün xalqların məişətində, həyat tərzində daim müsbət rezonans doğurması ilə yaddaşlarda qala bilmişdir. “*Atalar sözü fikir, emosiya və hisslərini öz sözləri ilə ifadə etməyi bacarmayanları istifadə etməyə məcbur edən ağılsız adamların işlətdiyi*

ifadələrdir” [4, s.277]. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, “*nominativ funksiyalı atalar sözü və məsəllər öz xüsusiyyətlərinə görə frazeologizmlərə yaxındır*” [2, s.92].

Mövzu baxımından atalar sözləri və məsəllər müxtəlifdir. Atalar sözləri və məsəllər gərgin əmək şəraitində formalaşdırılmışdır. İnsan toplum həyatı yaşamağa başladıqdan sonra, öncə əməyini istiqamətləndirərək, çalışmalarını təşkilatlandırmaq üçün atalar sözlərini yaratmaqla məşğul olmuşlar. Həmin folklor örnəkləri yığcamlığı, lakonikliyi, söylənilən fikrin dərinliyi ilə, fəlsəfəsinin həyatiliyi ilə, yaradıldığı dövrün tarixi və siyasi durumunun əks etdirilməsi ilə seçilmişdir. Xalqın yaşadığı dövrün ziddiyyətləri, zəngin və yoxsul münasibətləri, bəxtiyarlıq və bədbəxtlik mövzusu və s. bu şifahi xalq yaradıcılığının ən ümdə keyfiyyətlərindəndir. Bu ziddiyyətlər xalqın yaşadığı dövrün siyasi durumu ilə bağlıdır. Xalqın gördüyü zülm və haqsızlıqlar, müxtəlif zamanlarda, müxtəlif duyğular, sinfi mahiyyət də buradan meydana çıxır: *Poor man has a great heart – Kasıb adamın böyük ürəyi var. Pulu zəif olanın, özü qiymətlidir, The rich man never sees his neighbour – Varlı insan heç qonşusunu da görmür – kimi atalar sözlər, Choose between two evils the least/Leave well enough alone (Zərərin yarısından qayıtmaq da xeyirlidir). He knows best what good is that has endured evil/No such good luck had not bad much helped/Nothing is so bad, as not to be good for something (Pisi görməsən, yaxşının qədrini bilməzsən).*

İndə zəngin kasıb münasibətlərində xalqın əsrlərcə inkişaf etmiş duyğu və düşüncələri açıqca göstərilməkdədir. İctimai haqsızlığa qarşı yaradılmış atalar sözləri və məsəllərdə üsyankarlıq, qarşı tərəflərin bir-biri ilə mübarizəsi əks olunur. Hakim sinfin düşüncə və əxlaq normaları təkcə frazeoloji antonimlərlə deyil, eləcə də, əkslik bildirən atalar sözləri və məsəllərlə də çatdırılır. Məsələn, Folklorun ən dərin mənə daşıyan növü olan atalar sözü və məsəllər əks, zidd mənaları obyektiv şəkildə inikas etdirmək gücünə malikdir. İngilis ədəbləri bədii əsərlərində bu örnəkdən də maksimum istifadə edərək, obrazın, personajın gerçək durumunu, arzu və istəklərini əks etdirməyə çalışmışlar. Keçmişə geri qaytarmaq istəyi, lakin bunun mümkün olacağını təsəvvürə gətirməyənlər üçün belə atalar sözləri yaradılmışdır: *My shining face doesn't speak of my happiness - İçim özümü, çölüm özgəsini yandırır. Əks mənəlilik ifadə edən atalar sözləri və məsəllərin məzmunu insanın iş fəaliyyəti, həyat tərz, mənəvi dünyası və onu əhatə edən aləmlə qarşılıqlı münasibəti ilə əlaqəlidir. Antonim münasibəti atalar sözlərində olan tərəflər və yaxud həmin tərəflərdəki sözlər yaradır. Məsələn, “gen-dar” sözləri antonim cütlüklərdir. Bu cütlüklər vasitəsilə yaranan atalar sözlərində əks mənə ifadə olunmuşdur: *to nag at someone day and night/to make life a burden to someone/to drive someone to distraction/to eat into someone - başına gen dünyanı dar etmək (daima başına qaxıb minnət vurmaq, zəhlə tökmək). Əks mənə ifadə edən atalar sözlərində antonim səciyyəli sözlər yanaşı gəlir: *Charity begins at home./Deep will call deep (Bayquş xarabalığı gülüstana dəyişməz). Burada “xarabalıq” və “gülüstan” sözləri yanaşı işlənmişdir. Əks mənə ifadə edən atalar sözləri ingilis dilində çoxvariantda özünü***

göstərir, Azərbaycan dilinə isə yalnız bir variantda tərcümə olunur. Məsələn, *to be in clover/to live in a bed of roses/to enjoy cakes and ale/it is all one for him (her)/someone doesn't care a straw for anything/someone can wade through any sea/someone is absolutely reckless/someone is a devil-may-care feilow/someone snaps his fingers at dangers/someone doesn't give a dra* (Beşdə alacağı yox, üçdə verəcəyi).

Bəzən atalar sözlərinin birinci hissəsi deyilir, ikinci hissəsi isə əks tərəfi kimi təsəvvür olunur. Məsələn, *Bad news has wings /Bad news travels quickly/Ill news comes apace/Good news lies buried, but bad news flies/I'll news travels (flies) fast - pis xəbər tez yayılar (şad xəbər gec)*. Atalar sözlərində folklorşünaslığı bağlı kifayət qədər linqvistik dəyərlər əldə etməsi onları ədəbi təsvir və hadisələrin yığcam və obrazlı vasitəsi kimi isə ədəbiyyatşünaslığın araşdırma obyektinə çevrilmişdir. Atalar sözləri və məsəllərdə ümumiləşdirmə gücü böyük olduğundan ingilis bədii əsərlərində əsas obrazlar meydana çıxan suallara çox zaman əks mənalı atalar sözləri və məsəllərlə cavab verməli olurlar: *Money makes the mare (to) go* (Rüşvət qapıdan girəndə, iman bacadan çıxar) [3, s.18]. E.Axundova yazır ki, *“həqiqətən də, atalar sözlərindən saysız-hesabsız idiomlar, frazeoloji birləşmələr törəmişdir və hal-hazırda onlar müstəqil bir lay atalar sözlərindən kənarında işlədilir. Belə bir fakt atalar sözlərinin tərkibcə ayrıca bir qrupda öyrənilməsinin mümkünlüyünü istisna etmir, əksinə dilin frazeoloji ehtiyatının zənginləşməsində atalar sözlərinin bu tərkibdən ayrılaraq müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərir və dilin frazeoloji ehtiyatını zənginləşdirir”* [1, s.7]. Lakin bununla belə semantik bütövlüyünə, struktur sabitliyinə, milli xüsusiyyətlərinə, dildə hazır formada işlənməsinə, məcaziliyinə görə atalar sözləri və məsəllər də, şübhəsiz, frazeoloji vahidlər sırasına daxildir.

Frazeoloji qarşılaşdırma atalar sözləri və məsəllərdə də özünü göstərir. Bu vasitə ilə verilmiş təzad cəmiyyətdəki böyük özbaşnalığı, feodal və kapitalist münasibətlərindəki tənəzzül və tərəqqi istiqamətində reversiv inkişafı əks etdirmək gücünə malikdir. Əks mənalı atalar sözləri və məsəllər obrazın real durumunu, arzu və istəklərini əks etdirir. Məsələn, *“İçim özümü, çölüm özgəni yandırır”* məsələsindəki kimi. Bu hər hansı bir personajın vəziyyətində çox aydın əks etdirir. Əks mənalı atalar sözləri və məsəllərdə ümumiləşdirmə gücü böyükdür. *“Varlığa nə darlıq”* (*a lang flowing with milk and honey/The given hand never be depleted*) (*bir kəsin gözəl maddi imkanı barədə*) tipli atalar sözü hadisələrlə elə uğurla əlaqələndirilir ki, xalq təfəkkürünün məhsulu olan həmin ifadələrin dərin estetik məzmununu bir daha parlaqlığını göstərir. Məsələn, *A buyer is always searching - Alanın gözü satanın əlində olar*.

Əkslik bildirən sözlər qarşılıq olaraq atalar sözlərinin tərkibində işlədilir. Məsələn, *Better to reign in hell than serve in heaven - Cənnətdə qul olmaqdan, cəhənnəmdə ağalığ etmək yaxşıdır; Nothing so bad, as not to be good for something/But there is no good without evil - Şər deməsən, xeyr gəlməz; If you are well off, you don't seek better - Şirin aşına zəhər qatma (Şirin-zəhər); A friendly calf*

sucks two mothers - Şirin dil adama dost qazandırar (şirin dil-acı dil); Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise - Tez duranla, tez evlənən qazanar, müdrik edər.

“Yaxın” – “uzaq” antonimlərinin atalar sözlərində yaratdığı əkslik: *A close neighbour is better than a distant relative – Yaxın qonşu uzaq qohumdan yaxşıdır.*

“Yaxşı” – “yaman” antonimlərinin atalar sözlərində yaratdığı əkslik: Müsbət çalar (yaxşı) həm birinci yerdə, həm də ikinci yerdə əks oluna bilər. *A bad man likes nothing – Yaxşı adam yavan çörəyə dözər, yaman adamı yağlı xörək də üzər; A friend in need is a friend indeed - Yaxşı dost yaman gündə tanınar (məlum olar); Adversity is a good discipline - Yaman günə səbr edən yaxşı günə tez çatar; He knows best what good is that has endured evil. It's an ill wind that blows nobody any good - Pislək heç kəsə yaxşılıq gətirməz; What you lose on the swings, you gain on the roundabouts - Yaman günü görməyən yaxşı günün qədrini bilməz.*

Yaxşı sözü pis sözü ilə də antonimlik əmələ gətirir və atalar sözlərinin tərkibində birgə çıxış edirlər: Məsələn, *Good news lies buried, but bad news flies./Good fame sleeps, bad fame creeps./Bad news has wings./Bad (ill) news travels fast./Ill news comes (flies) apace - Yaxşılar gölgədə qalır, pislər meydan sulayır.*

“Sağ” sözü “sol” sözü ilə antonimlik yaradır və atalar sözləri və məsələlərin tərkibində işlədilir: *One's left hand does not know what one's right hand does. - sağın soldan xəbəri yoxdur.* Atalar sözlərində əks, zidd sözlərin təkrarı ilə intensivlik yaranır. Məsələn, *Call the things by their own names - Yaxşıya yaxşı deyərlər, yamana yaman. Ümumiyyətlə, frazeoloji əksliklərin intensivlik yaratması bir sıra tədqiqatların da mövzusu olub.*

İngilis dilinin atalar sözləri və məsələdən ibarət olan frazeoloji əksliklər quruluş etibarını ilə müxtəlif olur. Tabeli mürəkkəb cümlə biçimində olanlar: *Everyone must stand when he falls down – Adam yıxıldığı yerdən qalxar (yıxılmaq-qalxmaq);*

Əmr cümləsi biçimində olanlar: *Don't delay today's work till tomorrow/Strike while the iron is hot/Make hay while the sun shines. - bugünkü işini sabaha qoyma (bugün-sabah); If you have money-come in, if you haven't-go out (pulun var giriş, pulun yox sürüş).*

Müəyyən şəxslə cümlə şəklində: *The game walks into one's bag/Just the person I 've (we've) expected!/The ball comes to the player (səni göydə axtarırdım, yerdə tapdım).*

Təktərkibli cümlə şəklində: *Rich also applies to poor (Varlının da kasıba işi düşər).*

İnfinitiv (məsdər) formasında olanlar: *to be fed by manna from heaven/to live on air/to live friggally/to be half-starving (bir qarın ac, bir qarın tox yaşamaq). In at one ear and out at the other./One gives no ear to smth. (Bir qulağından alıb, o biri qulağından vermək (əhəmiyyət verməmək); to twist someone round one's little finger/to draw rings round someone/to lead someone up the garden (to fool, to dupe someone) (bulaq başına susuz aparıb susuz gətirmək (bir kəsi asanlıqla aldatmaq).*

İngilis dilinin frazeoloji əkslikləri tabeli mürəkkəb cümlə biçimində də ola bilər: *There is one, who suffers many privations for one sweet memory* (adam var ki, bir şirin xatirinə min acı udur); *One gets kindness (gratitude), the others-curses* (adam var ki, rəhmət aparar, adam da var – lənət).

Beləliklə, əkslik ifadə edən atalar sözləri və məsəllər tipoloji cəhətdən fərqlənən ingilis dilində məzmun və mahiyyətə insanların həyatı və məişəti, onların hal-vəziyyəti, əlamət və keyfiyyətlərlə, təbiət hadisələri ilə, zaman və məkan anlayışları ilə bağlıdır. Ən çox keyfiyyət məfhumları ilə əlaqədar atalar sözləri və el məsəlləri antonimlik məzmunu daşıyırlar. Əkslik ifadə edən atalar sözləri və məsəllər antonim frazeoloji birləşmələr kimi, antonim sözlər kimi, varlığın bir kateqoriyasına aid olan hərəkət və ya hadisələrin ümumi qarşılaşdırma keyfiyyətini bildirir; təzadlı, kontrastlı durumu gücləndirir. Bunlar ingilis dilində müxtəlif struktur variantlarda özünü göstərir, sanki sintaktik sinonim olmaq şansı qazanır.

İngilis atalar sözlərində frazeoloji əksliyin aşağıdakı dərəcələri fərqləndirilir:

1) vital (həyatı) paremiyalarda və frazeologizmlərdə: *to see the light of day/to come into the world/to be born* (dünyaya gəlmək, doğulmaq); *to take the ferry/to go hence/to depart out of this world/to topple up one's heels* (dünyaya əlvida demək, ölmək, rəhmətə getmək və s...).

Doğulmağın əksi olan “ölmək” sözünün antonimi ilə bir sıra frazeoloji birləşmələr mövcuddur: *to hand in ones/to shuffle off this mortal coil/to check out/to shut out/to shut up shop/to bite the dust/to conk out/to pass on, to pass away/to go west/to depart this life/to die off/to die away/to curl up one's toes/to join the great majority* (dünyadan getmək - ölmək); *to cut one's cable/to hop the stick/to lay up one's heels/to go away/to take the ferry/to go hence/to go home/to go behind the eternal cloud/to pass beyond the veil/to hop the twig/to go into the sunset/to go off the hooks/to kick up one's heels/to push up the daisies/to go to pot* (dünyadan köçmək - ölmək); *to depart to God/to pass to a better world/to go to heaven/to pass on into another world/to tip ones heels/to go to kingdom-come/to drop off the hooks* frazeologizmləri evfemistik səciyyəli olub “to be born” feilinin əks formasıdır.

2. Müqayisə etmə, qarşı qoyma paremiyalarda: *Cheapest is the dearest* (Ucuz ətin şorbası olmaz); *Cast not out the foul water till you bring the clean.* (Təmiz su gətirməyincə çirkli suyu atma). 3. İqtisadi paremiyalarda: *Curved firewood has right smoke.* (Bacasının əyriliyinə baxma, tüstüsü düz çıxsın). *One makes a senseless swop.* (Bağ satıb, dağ alır); 4. Sosial paremiyalarda: *Catch the bear before you sell its skin* (At almamış tövlə tikmə). *Caution is the parent of safety.* (Ehtiyatlı igidin anası ağlamaz); 5. İctimai-siyasi paremiyalarda: *Cheek brings success* (Cürətli şəhər alar, cürətsiz küncdə qalar); *Curcumstances altercases* (Şərait vəziyyəti dəyişir); 6. İdrak, dərk etmə parameyalarda: *Creditors have better memories than debtors* (Borc verənin yaddaşı borc alanın yaddaşından yaxşı olur); *Do not rob Peter to pay Paul* (Birini qandırıb, o birini yandırma); 7. Mənəvi-əxlaqi parameyalarda: *The child is a perfect nuisance!* (Bala deyil, başa bəladır!); 8. Dini paremiyalarda: *Christmas comes but*

once a year. (Gündə bayram olmaz); Don't quarrell with your bread and butter. (Tanrına şillax atma); 9. Somatik paremiyalarda: Belə paremiyalar “somatik frazeoloji antonimlər” sırasındadır. Ə.H.Насијева yazır ki, antonimlik semantik əlaqə növlərindən biridir. Bu və ya digər söz və söz birləşmələri müqayisə edildikdə birinci növbədə, onların mənası, semantik cəhəti ön plana çəkilir. Semantik aspektin əsasını antonim sıranın sərhədlərini müəyyənləşdirən orta semantik məna təşkil edir [2, s.176]. 10. Frazeoloji antonimlər frazeoloji omonimlərə nisbətən ingilis dilində daha çox işlənir. Somatik frazeologizmlərin antonimliyi nominativ mənalı leksik vahidlərin antonimliyinə nisbətən məhduddur, lakin onların antiteza imkanları ümumi fikir, cümlə, məntiqi məna münasibəti, konstruksiyaların tipi və s. ilə əlaqədar olduğu üçün daha qabarıq ifadə edilir. Bu da somatik frazeoloji antonimlərin üslubi imkanlarının genişliyindən irəli gəlir [2, s.147].

Bu tiplər ingilis atalar sözlərində öz ifadəsini tapmışdır. Bu paraemik növlərdə əksliyin dərəcələri də müxtəlifdir. Dərəcələr paremik vahidlərin miqdarına görə fərqlənir.

Bu cür antonimlik paremiyaların tərkibində dərinədən təhlil olunur. Ona görə də antonimlik ifadə edən paremiyalara paradiqmatik hadisə kimi baxılır.

ƏDƏBİYYAT

1. Axundova, E. İngilis atalar sözlərinin tədqiqi tarixindən / E.Axundova. – Bakı: Nurlan, – 1993. – 117s.
2. Насијева, Ə.Н. İngilis və Azərbaycan dillərində somatik frazeologizmlərin əsasları. / Ə.Н.Насијева. – Bakı: Elm və Təhsil, – 2006. – 220 s.
3. Буряк, Ю.А., Алефиренко, Н.Ф. Антонимия в русской фразеологии и пути ее выявления: лингвокогнитивный подход [Электронный ресурс]. URL: <http://www.scienceforum.ru/2014/767/2142>
4. Каменецкайте, Н.Г. Синонимы в английской фразеологии. (Учеб.пособие) / Н.Г.Каменецкайте. – Москва: “Международ. отношения”, – 1971. – 367 с.

E.F.MIRISHOVA

OPPOSITE MEANINGFUL PROVERBS AND RIDDLES SAYINGS SUMMARY

The article is devoted to the study of counter-meaningful proverbs and percussion Proverbs. Here the antonymic qualities of the paremiological system are revealed and shown. In terms of content, proverbs and sayings are diverse. Proverbs and sayings are formed in conditions of intense labor. As soon as the human community began to live life, they first began to direct labor and create proverbs to organize their work. The folklore examples were selected with its compactness,

laconicism, depth of the thought, life of its philosophy, historical and political situation of the period of its creation. The contradictions of the era in which the people lived, the relations of the rich and the poor, the theme of fortune and misfortune, etc. this is one of the most important qualities of oral folk art. These contradictions are connected with the political situation of the people's life. Proverbs and sayings that express reflection in typologically different English are related to the content and essence of people's life and life, their state, signs and qualities, natural phenomena, concepts of time and space. Proverbs and sayings with the greatest number of quality concepts carry antonymy content. Proverbs and sayings that express reflection, as well as antonymic phraseological units, as well as antonymic words, denote the general welcoming quality of actions or phenomena belonging to a category of being; strengthens contrast and contrast conditions. These are manifested in various structural variants in the English language, as if having a chance to become a syntactic synonym.

Key words: proverb, riddles parables, paremia, reflection, antonymy.

Э.Ф.МИРИШОВА

**ПОСЛОВИЦЫ И ЗАГАДКИ
С ПРОТИВОПОЛОЖНЫМ ЗНАЧЕНИЕМ
РЕЗЮМЕ**

Статья посвящена изучению пословиц и поговорок с противоположным смыслом. Здесь раскрываются и показываются антонимические качества паремииологической системы. По содержанию пословицы и поговорки разнообразны. Пословицы и поговорки формируются в условиях напряженного труда. После того, как человек начал жить коллективной жизнью, они занимались созданием пословиц, чтобы организовать свои усилия, направляя свой труд вперед. Эти фольклорные образцы отличались компактностью, лаконичностью, глубиной изложенной мысли, живостью философии, отражением исторического и политического положения того времени, в котором они были созданы. Противоречия эпохи, в которой жил народ, взаимоотношения богатых и бедных, тема счастья и несчастья и др. это одно из лучших качеств устного народного творчества. Эти противоречия связаны с политическим положением народа того времени. Пословицы и поговорки, выражающие противоположность, в английском языке, отличающиеся типологически, связаны по содержанию и существу с жизнью и бытом людей, их состоянием, признаками и качествами, явлениями природы, понятиями времени и пространства. Пословицы и поговорки, чаще всего связанные с понятиями качества, несут антонимическое содержание. Пословицы и поговорки, выражающие противоположность антонимам как фразеологизмы,

как слова-антонимы, выражающие общее встречное качество действий или явлений, относящихся к категории бытия; усиливает контрастное, контрастное состояние. Они проявляются в различных структурных вариантах английского языка, как будто они имеют шанс стать синтаксическими синонимами.

Ключевые слова: пословицы, загадки, притчи, паремии, противоположности, антонимы.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 16.02.2022

Çapa qəbul olunma tarixi: 28.02.2022

**Rəyçi: f.f.d., dos. Xalidə Babəşova
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur**